

Δεπομένους από τη γεννά γένους με ζωγραφική διακόσμηση από τον τύπο του Φελίππου στην Κέρυνη.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Από τον Αλέκο ΒΔ. Λεβίδη

Οταν ακούμε για αρχαία Ελλάδα στο νομό μας έρχονται ευπίνες από σπασμένα ψηλάρια, καλύνες και γραίματα, δια λεκάνη γε μόνο γράμμα την κιτρινάδα που αρχίζει ο γρόνος πάνω στις παλαιές πέτρες.

Λίγοι ξέρουν ότι τα αρχαία αυτά ψηλάρια είναι κομμάτια από κτήρια είτε κηρύματα, ήταν χρωματισμένα και ακόμα πιο λίγοι πως η τέρψη που ήταν πιο διαδεδομένη, που εκτιμώταν πιο πολύ, αυτή που επηρέαζε τις άλλες ήταν η ζωγραφική και όμη η γλυπτική.

Σήμερα η μόνη ζωγραφική των αρχαίων που διέπεινε είναι η ζωγραφική πάνω στα αργεία, η ωργανωραία. Όμως στην αρχαιότητα η τέρψη της ζωγραφικής ήταν πολὺ διαδεδομένη είτε επρόκειτο για το στόλισμα των κτηρίων, τοιχογραφίες, χρωματισμοί των διαφόρων αρχιτεκτονικών μελινών κ.λ.π. είτε για πίνακες ζωγραφικής μεράκων ή μαρσόις.

Βέβαια τους πίνακες αυτούς οι αρχαίοι Έλληνες δεν τους βάζανε στα σπίτια τους γιατί η τέρψη τότε δεν ήταν ιδιαίτερη υπόθεση, αλλά ήταν πρωτιστό να

στολίζει τους δημόσιους γάρματα, την Αγορά, τους Ναούς, όπου συγκαλόνται όλοι οι πολίτες και στους είγχαν την ευκαιρία να αποδειχθούν τα έργα τέχνης και να μορφωθούνται απ' αυτά. Στην Αθήνα π.χ. υπήρχαν ειδικοί γάρματα για την έκθεση ποντίκων ζωγραφικής, η Ποντίκη Στοά στην Αγορά και η Πεντελίκη, στα Πρωτηλαία της Ακρόπολης, άλλα έργα υπήρχαν και σε ναούς κ.λ.π. Σε όλες τις μεγαλες πόλεις της Ελλάδας ξέρουμε πως υπήρχαν έργα ζωγραφικής από μεγάλους ζωγράφους που ήταν τόσο ξακουστά ώστε οι άθρωποι ταξίδευαν ειδικά για να τα δούνε.

Πολλά ανόματα φτιαγμένη αρχαίων ζωγράφων γιας είναι γνωστά όπως του Πολύγνωτου, του Μίκωνα, του Ζεΐδη, του Απολλόδωρου, του Παράστου, του Απελλή, του Πρωτογένη και πολλών άλλων που τα έργα τους μας περιγράφουν σε αρχαία συγγραφείς.

Όμως απ' αυτά τα έργα κανένα δεν έγει βρεθεί. Η τανά έργα ζωγραφισμένα πάνω σε ξύλινους πίνακες και όπως είναι φυσικό δεν άντεχουν στο πέρασμα των αι-

ώνων όπως τη πέτρα ή ο γάλικός.

Η ταύτική αυτοί εις ζωγράφου που έδωσαν στη ζωγραφική την ώψη που γνωρίζουμε. Πρώτοι αυτοί προσπάθησαν να ζωγραφίσουν τα σώματα μέσα στον πραγματικό γύρο μελετώντας τη φωτοσκέψη των σωμάτων και προσπάθησαν ν' αποδώσουν το βάθος με την προσπεκτική. Αυτοί πρώτοι ανακάτεψαν τα χρωματά στην παλέτα τους και έφτιαξαν διαφορετικούς τόνους χρωμάτων. Άλλα έδωσαν στα σώματα κομητή και στα πρόσωπα έκφραση.

Όλα αυτά τα ξέρουμε από τους αρχαιούς συγγραφείς που περιγράφουν όπως είπαμε τα φημισμένα έργα της αρχαιότητας αλλά και από αντίγραφα αυτών των έργων που φτάσανε ίσως εμάς.

Για να δούμε όμως λίγο πιο αναλυτικά το ιστορικό αυτής της τέχνης. Οι μεγάλες ανακαλύψεις στο γύρο της αρχαϊκής ζωγραφικής και οι πρώτοι φημισμένοι ζωγράφοι τοποθετούνται στο 450 π.Χ. λίγο μετά των Περσικούς πολέμων και πολὺ καντά στο γραπτό αώνα του Περικλή. Η ζωγραφική και όλη η τέχνη αυτής της εποχής είχε απλωθεί στην κυρίως Ελλάδα, στα παράλια της Μικράς Ασίας και στη Σικελία και Νότιο Ιταλία. Μετά τα χρόνια του Μ. Αλεξανδρού, εποχή που έγινε και ο μεγαλύτερος, όπως ήντη ο συγγραφείς Ζωγράφος της αρχαιότητας ο Απελδής, η τέχνη και ο πολετισμός ο ελληνικός έπειπλώθηκε μέρυς τα βάθη της Ασίας και την Αιγυπτού. Στα χρόνια των διαδόχων του Μ. Αλεξανδρού ο ελληνικός αυτὸς πολιτισμός και η ζωγραφική σαν μέρος του ρίζωσε στα ελληνιστικά βασιλεία με μεγάλα κέντρα την Αντιόχεια στη Συρία και την Αλεξανδρεία στην Αίγυπτο.

Ακολούθησαν οι Ρωμαίοι που κατέκτησαν την Ελλάδα και τα ελληνιστικά βασιλεία και άπλωσαν την κυριαρχία τους και στη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρειο Αφρική. Αυτοί κληρονόμησαν την ελληνική τέχνη και συνέβαλαν στην εξέπλωσή της. Ήσσων από τη ματί, Ρωμαϊκή

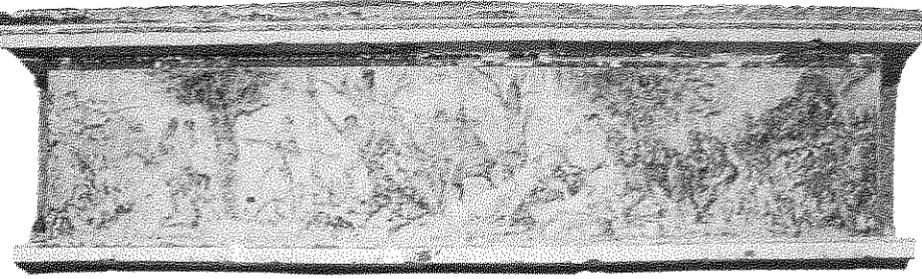
Αυτοκρατορία (Ελλάδα, Μ. Ασία, Συρία, Αίγυπτο κλπ.) μάλιστε ελληνικά αλλά σε όλη, από το Δούναβη μέχρι τη Σκιλετία, από την Ισπανία μέχρι τον Ευρύποτα και τη Βόρειο Αφρική, κτήσαν πόλεις, σκαλέζουν αγάλματα, στέψαν μυστικά πατώματα. Ζωγραφίζουν τους τούρκους σε δημόσια κτίρια και αρχοντικά σπίτια με πρότυπα που ξεκινούσαν από την ελληνική κλασική και ελληνιστική παράδοση.

Οι Ρωμαίοι δεν ξέρουν τίποτα από ζωγραφική. Έτσι, οι αρχαιοί συγγραφείς δημιουργούνται, ότι δεν ο στρατηγός Αμύλιος Παιδίος κατέλαβε την Κορινθία, μάλιστα όλους τους θηραυρικούς της εκτός από τους ζωγραφούς πίνακες που δεν νοούστηκε γιατί του ήταν αδιάφοροι. Ένας απεσταλμένος του βασιλιά Αππαλού είδε κάτι Ρωμαίους να παίζουν ζέρκα πάνω σ' ένα φημισμένο πίνακα του Πρωτογένη που τον είχαν μετατρέψει σε τραπέζι. Πρότεινε λοιπόν στον Αυτ. Παιδί ένα μεγάλο χρηματικό ποσό για να την αγοράσει για τον βασιλιά του. Ο Ρωμαίος στρατηγός τότε φίλαστρησε την αξία του και δεν τον πωλήσε. Αντίθετα τον έστειλε στη Ρώμη, σαν σπουδαίο θηραυρό.

Από τότε οι Ρωμαίοι γέμισαν στη Ρώμη τους Ναούς, το Φόρουμ (αγορά), τη Βουλή, τα παλάτια και τα πλούσια σπίτια με δύοις πίνακες μπόρεσαν να πάρουν από τις κατακτημένες ελληνικές πόλεις. Η ζητηση ήταν όμως μεγάλη και έγινε και μόδα να ζωγραφίζονται και τα εσωτερικά των σπιτιών με τοιχογραφίες. Πάντα, λοιπόν, χρησιμοποιούσαν ελληνικά θέματα, αντέγραφαν λιγότερο ή περισσότερο πιστά γνωστούς πίνακες φημισμένων Ελλήνων ζωγράφων.

Το 79 μ.Χ. εξεράγη ένα μεγάλο πραγματέο στο Βεζερίνο στο Νότιο της Ιταλίας, τη σημερινή Νεάπολη και έβαψε κάτω από τη λίβα και τη στάχτη του κάρποτες πόλεις, σκάψεις τους και την Πομπηΐα.

Η λάβα κατέστρεψε κάθε ζωή, αλλά

Η Ζωγρός με την τοπογραφία του κοινηγού στον τάφο του Φιλίππου, έργο του Φιλόξενου (Βεργίνα)

έκλεισε μέσα στη πέτρινη αρχαλία της σχεδίου ανέπαφη την πόλη. Όταν πρώτοι γρόντα ανεσκαφήν τα απομενάσια της πόλης δοήκαν πολύτιμες τοπογραφίες με αντίγραφα από ελληνικούς πινάκες των χλαστικών και των ελληνιστικών χρόνων. Οι τεργήτες που φτιάχνουν αυτή τη ζωγραφική δεν ήταν οι μεγάλοι δασκαλοί που γνωρίζουμε τα ονόματά τους, αλλιώς οι τοπογραφίες της Πομπηίας είναι τουλάχιστον 200 χρόνα νεότερες από την εποχή του Απελλή ή του Πρωτογένη, Ήταν ζωγράφοι απλοί, Έλληνες οι περισσότεροι, που ταξίδευαν από τόπο σε τόπο διακοπώντας σπάτια πλοϊστικού εμπάργκου ή κρατικών παλλήνων. Ζωγράφοι ανέμετα στις διακοπήριες τους και αντίγραφα ξρωτιστών πινάκων γιατί η πελατεία τους τούς τα ζήτηγε κι είναι έτσο δύνασσε αυτά τα αντίγραφα που μπορεί κανένας να ρινταστεί τι θάτων τα πρωτότυπα. Επτά λοιπόν φάσαν ως εμάς κάποιες εικόνες που μας δοθήκαν να καταλάβουμε πώς ήταν η μεγάλη εκείνη ελληνική ζωγραφική.

Από τότε η πιο σημαντική ανακάλυψη που έγινε ήταν οι τοπογραφίες στους τάφους της Βεργίνας. Είναι η πρώτη φορά που δρεθήκαν ζωγραφιές μεγάλες, σε καλή καταστασή από την ίδια την εποχή που ζύγισαν οι μεγάλοι ζωγράφοι της Αρχαιότητας. Ο αρχαιολόγος μάλιστα ο Μ. Ανδρόνικος που ανακάλυψε αυτούς τους τάφους πιστεύει πως μια τοπογραφία είναι από το γέρο του Νοεμβρίου, μεγάλου ζωγράφου που έζηρε την εποχή

του Φιλίππου του Μακεδόνα και που γι' αυτόν μιλάνε τα αρχαία κείμενα.

Επόμενε, λοιπόν, πως η ζωγραφική η ελληνική εξαπλώθηκε στα περατά της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Σήμερα σ' όλο τον κόσμο διέπουμε τηλεόραση και λέγο διαφέρει στην αυστηρά η ελληνική από τη γερμανική και συνή από την αμερικανική, γιατί η Αμερική που είναι η μεγάλη δύναμη στο όλο αυτό μετό του 20ου αιώνα έχει γενικά επιβάλλει και τον πολιτισμό της στις άλλες χώρες.

Επτά και τότε η Ρώμη πάντη αρχαλίασε τον ελληνικό πολιτισμό τον εγγέ επιβάλλει σ' όλο το μαντακόν εκείνο των λαών που συνέθετε την αυτοκρατορία. Όταν ένας ευκατάστατος εμπόρος έφτιαχνε τη βόλλα του κάπου στη Βόρειη Αφρική ή στη Σικελία τη στάδιζε με πατώματα από ψηριδιώτικά που απεικόνιζαν σκηνές από την ελληνική μυθολογία. Όταν ένας φιλόσοφος στη Συρία έφτιαχνε το σπουδαστήριό του εκτός από τα βιβλία των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων στάδιζε τους τόργους με εικόνες των αρχαίων φιλοσόφων ή των μυστών. Επτά άλλοι αυτοί οι άλλων που ζύγισαν σε διαφορετικά μέρη κι είχαν διαφορετική πρόσληψη, ένοιωθαν ότι τους ένοικε μια κοινή παιδεία Ελληνική, απολύμαναν τις ίδιες μορφές τέχνης κι αυτές με ελληνικά πρωτότυπα, είχαν ένα κοινό πολιτισμό. Κι αυτό σήμαινε γι' αυτούς ειρήνη που δεν είχε διαταλευτεί για αιώνες στη διάρκεια της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και ασφάλεια αποκαντί στους θαρράρους που πισ-

Λαν τα σύνορα της Αυτοκρατορίας.

Βέβαια, διλοι αυτοί ει λαλι και στη διάσημη που έζησαν κάτω από τη κατηγορία του Αλέξανδρου και των Μακεδόνων διαδήλων του, και αργότερα κάτω από τους Ρωμαίους δεν έχασαν όύτε την αρχαία τους θρησκεία ώύτε τη γλώσσα την τέχνη τους. Δέχτηκαν επιφύλεξ από τους κατακτητές τους αλλά και τους επηρέασαν κι αυτοί με τη σειρά τους περιστέρεψαν ή λιγότερο. Εποιησαν οι πολιτισμοί στην Κυριακήν οργανωτές απαντώσανται, αλλάζονται και δανείζονται αρχαιολογικούς επιφρόνες. Οταν σταματούν να στακεύουνται εσωτερικά, δόναν ακινητοποιούνται είναι πια νεκροί. Εποιησαν η ελληνική Κυριακή, από τα πιο αρχαία γράμματα επηρεάστηκε από την Ακαδημία, από την Περσική, και την Αργυριποική Κυριακή.

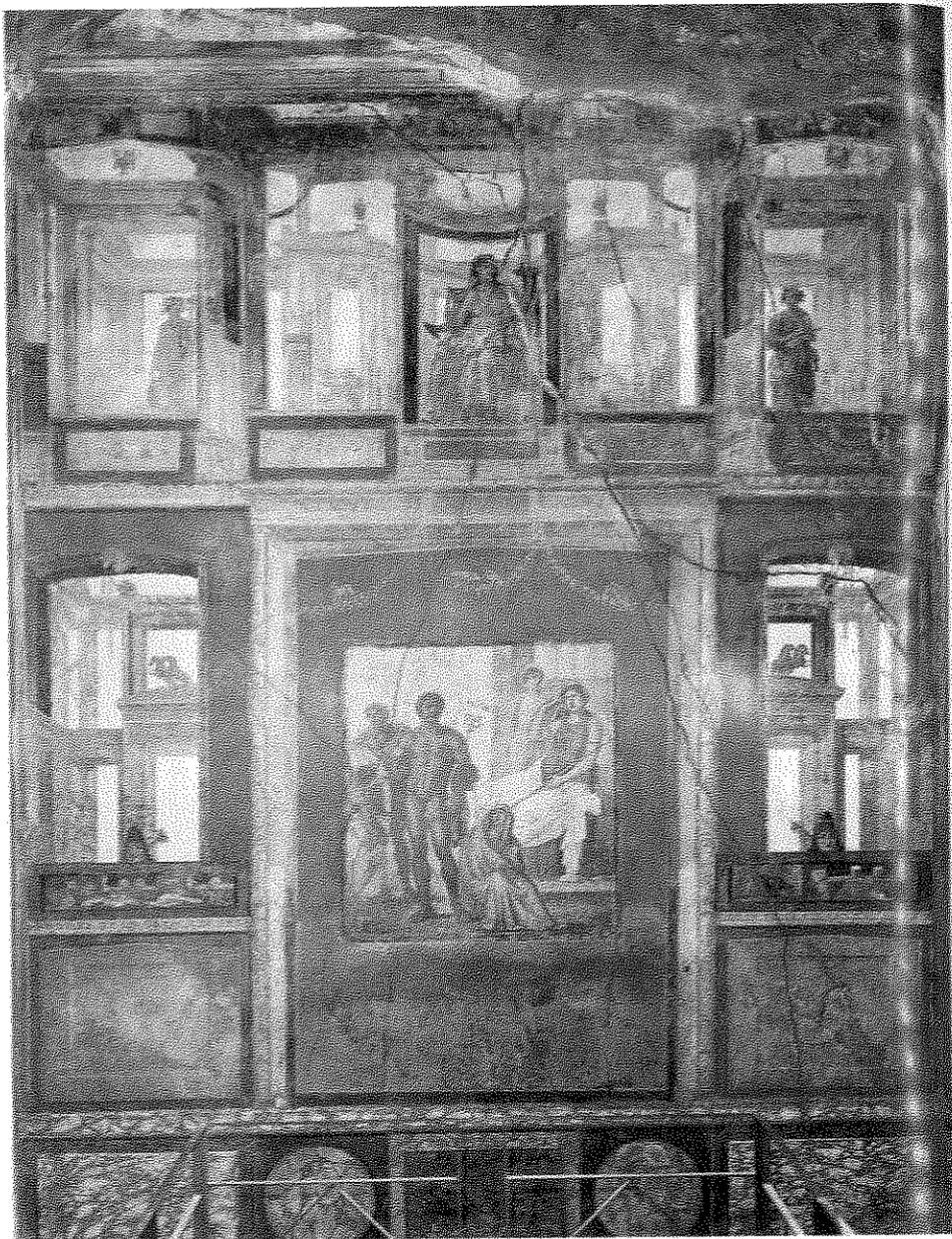
Στους πρώτους αιώνες μετά Χριστού, αιώνες που τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία απελήφθηκε από εσωτερικούς εγκληματικούς και κλεβανιστικούς αλλά και αιώνες δόπου η καντράκη έβασισα γαλάζωτε και το βάρος πέφτει από τη Ρώμη στις επαργύριες και κυριώς στις ακατοληκές διάφορες τοπικές μορφές τέργης ἀρχισαν να επηρεάζονται την επιστημηνή ελληνοκεντρική Κυριακή.

Η νέα οικουμενική θρησκεία, ο Χριστιανισμός, δανείζεται στην αρχή μορφές ακίνα και θέματα από την ελληνική Κυριακή, όπως τη Αμπελλός, ο Διόνυσος, ο Ορφέας κ.λ.π. για να εκφράσει αλληγορικά τα καινούρια πιστεύει.

Σογί - στρά βίκις, χ' νέα πνευματιστήρια που βίζει να εκφράσει περισσότερο την εσωτερική, την φυγούχη μορφή από την εξωτερική, τη σωματική μορφή επηρεάζει τη Κυριακή. Εποιησε τα πορτραίτα του έβασιν με Αγρυπτούς στους τάφους και που βρέθηκαν τα περισσότερα σε τάφους στην πόλη Φεργούρη όπου τα πρόσωπα φυτίζονται από ενα εσωτερικό όρος της τοπογραφίες από μια συναγωνή που βρέθηκε σε μια μακρινή πόλη της Συρίας στην άγκυρα του Βυζαντίου, Διορύκη Ερυπτού, όπου ο προφήτης εποιησενται στην αρχαία φύσην του, αλλά οι απλοποιημένες επιπέδες φιγούρες τους και το εσωτερικό τους διέμειναν οδηγούς καθ' επίθειαν στην Βυζαντινή Κυριακή. Την αντίθετη διάδοση, μπορούμε να δούμε στην εικόνα του Χριστού από τη μορφή του Σωτή (βος κι) δόπου τη θεϊκή μορφή έχει όηρη πολύ ανθρώπινη, πολύ κοντά στην ελληνιστική, αντιληφθεί, του πάρα παραστάσεις ένα πρόσωπο και δόπου τη πνευματικότητα εκφράζεται από την γραμμά και την αρμονία των γεράτετροστικών. Εποιημέσαι από τη Κυριακή, μετάν των αιώνων που μπορούμε να φύλαξήσουμε στην πνευματική πορεία του αθηρώου από τον Προγριστικόν στο Χριστιανιό κόσμο, αλλά και απότιστροφα, πώς δηλαδή, η αρχαία Κυριακή προσπελάνει να εκφράσει μια νέα αντιληφθεί για τον κόσμο αλλαζει μορφή κρατώντας, θέμας, πάντα τα διαταραχτακά της στοιχεία.

1. Λεπτομέρεια από Αστρού, Λήγκαθο. Τέλος του 3ου π.Χ. αιώνα. Σ' ψηφία της Απρίλιθας (Κεραμικά αρχεία που αρχεράνουν στους νεαρούς) διέπομψε μια εθελεία στο σχέδιο γραμμών, μέχρι τότε. Οι μορφές σχεδιάζονται σε προπτούς και η γραμμή προσπλαθεί ν' αποδειχτεί ταυτόπιος τους σύρους.

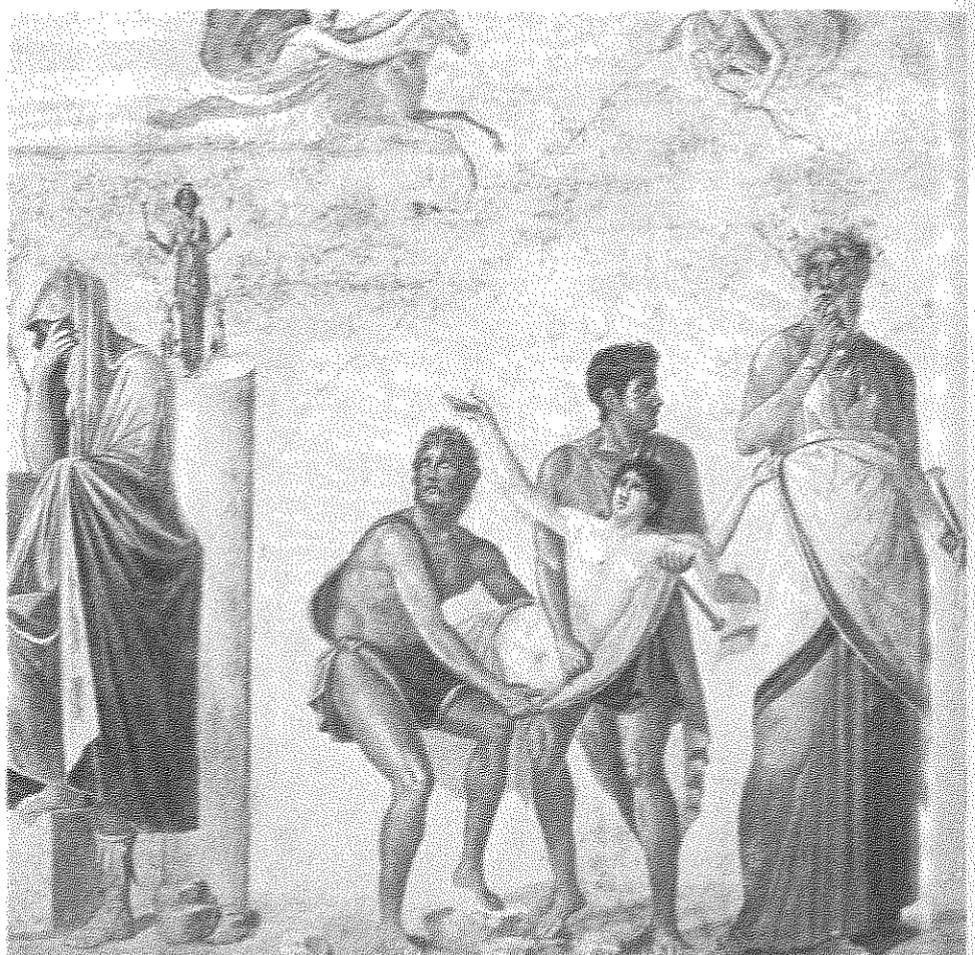

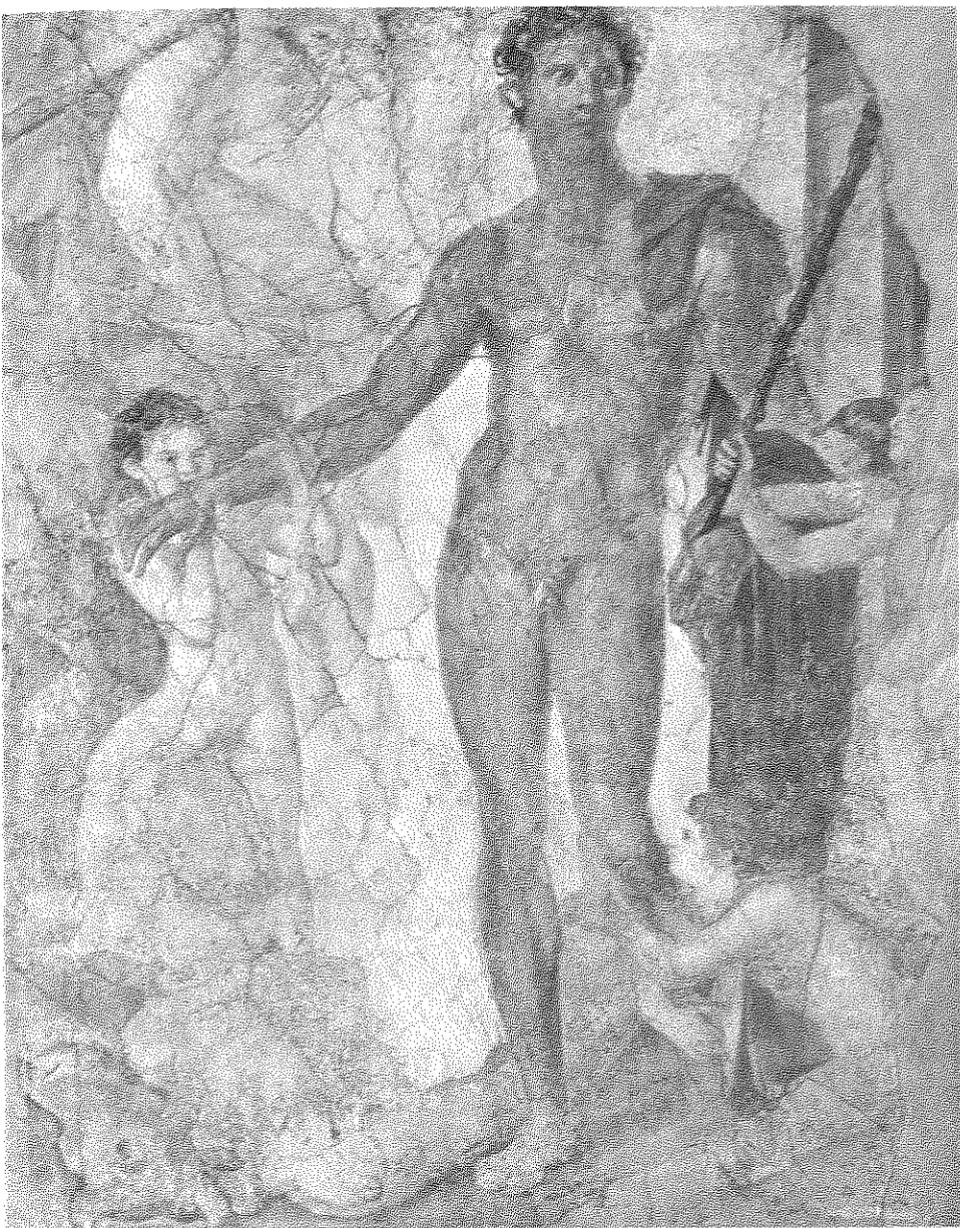
Τόχος καὶ στόλι της Περιπήτειας ἔσται φαίνεται πώς, πάνω στον τόχο Καυγρασθῆσαν ἑνα μονήραφο πίνακα.

Ο Πεντέας που του διεμελήσαν σε Βάρκες. Η ευώνυμη αυτή είναι ζωγραφισμένη, το 70 μ.Χ., πάνω στον τόπο. Βρέθηκε σ' ένα από τα σπήλια της Πουττήας. Είναι αντίγραφο ενός πίνακα που ζωγραφίστηκε πάνω σε ξύλο στις αρχές του 3ου π.Χ. αι. Το πρωτότυπο, βέβαια, δεν υπάρχει.

Και εδώ τοιχογραφία, της Πομπήας ευπικουρένη, από ένα παλαιότερο Ελληνικό έργο. Το πρωτότυπο ήταν του Τιτάνη, που το ζωγράφισε στα μετα του 4ου π.Χ. αιώνα. "Η θυσία της Ιησούντας". Ο Ζωγράφος παριστάνει τους Αγαμέμνονα (πατέρα της Ιησούντας) με σκεπασμένο το πρόσωπο ώστε ο θεατής με τη φαντασία του ν' αναπαραστήσει την έκφραση, του πόνου του κακώμα Ζωγράφος δεν μπορεί ν' αποδύσεται.

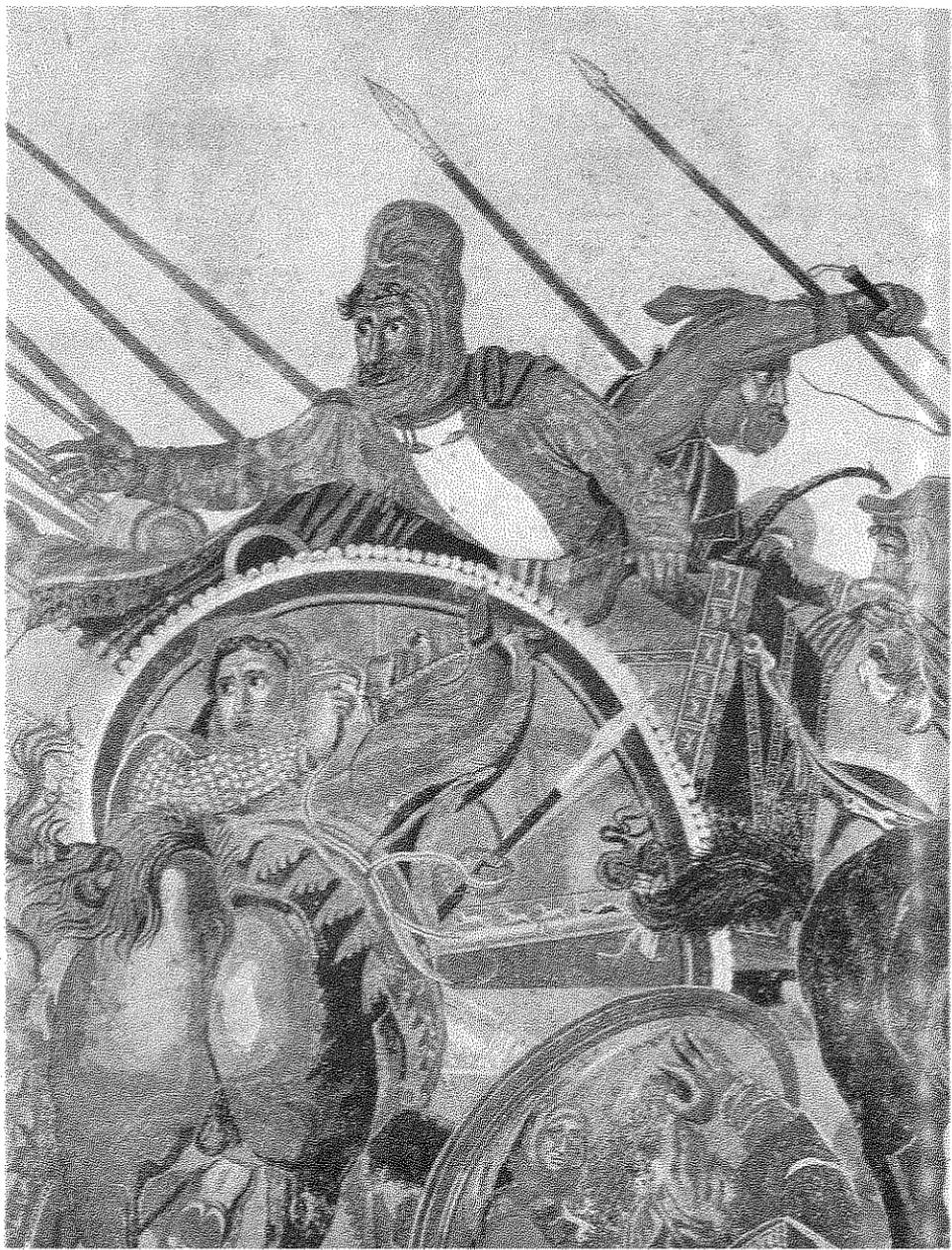
Ο Θεός τας νοσητής του Μούριαρου. Τοιχογραφία από την Ηράκλεια (Herculaneum). Ήδη γεννωμένη της Ηρακλείας, που έγινε για πρώτη φορά στα τέλη της Ελληνιστικής περιόδου.

Ο Δίβολος ανακαλύπτει την Αράδη που κομάται. (Οικογένεια) Το γραφείο από την Πομπή που αντιτίθεται στην Εδώλινοι πίνακα της Αλεξανδρού, περίδευ.

Η Ελένη επιδιδάσκεται στο πλοίο για την Τροία, Οστρούμπεια) Από την Παυπτήρια. Εδώ φαίνεται καθαρά πώς οι ζωγράφοι χρησιμοποιούντας το φως και τη σκιά αποδίδουν τους όγκους. Η ζωγραφική η χλαστική και η Ελληνιστική είναι ανθεκτικευτρική και ο διάφορος λεπτομέρεις (αρχιτεκτονικές, δέντρα κ.λ.π.) απλώς συντροφεύουν τις ανθρώπινες μορφές.

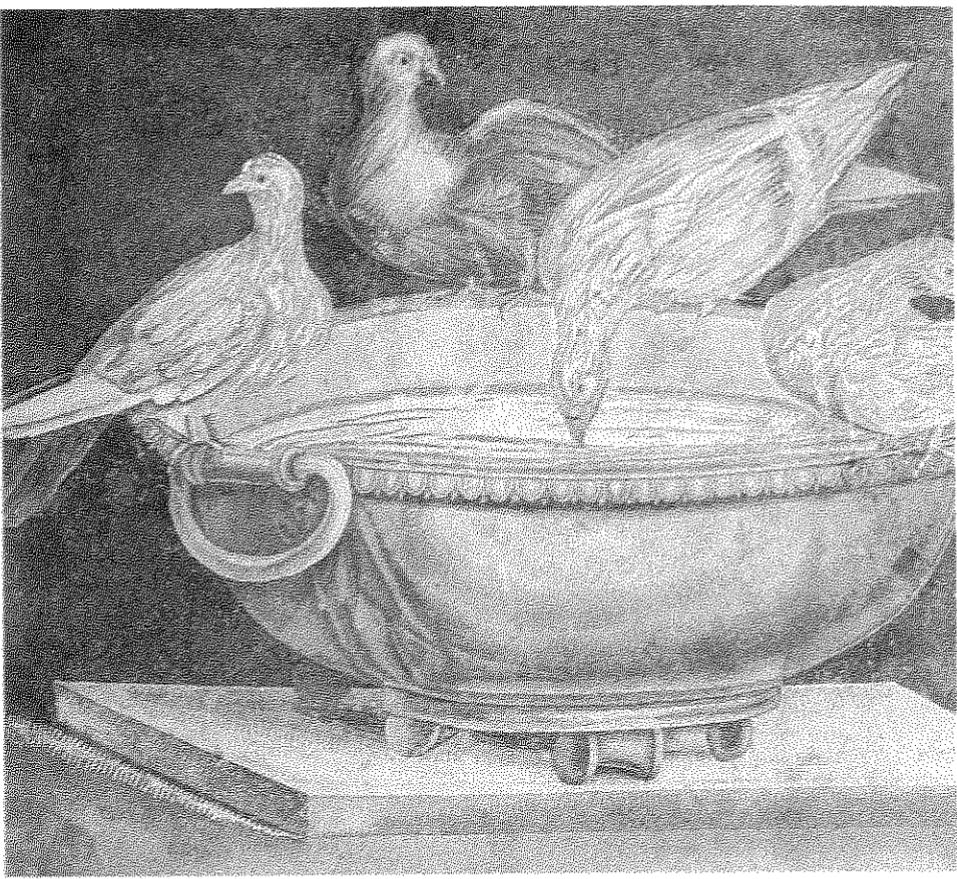
Η μάχη της Ιλιού - λεπτομέρεια που δείχνει το Αχεϊό έντρομο να φεύγει. Ο Μ. Ανδρόνικος πιστεύει ότι η τοπογραφία του Κυνηγού είναι το τέρας του Φελίκιου στο οποίο του ίδιου Λαζαρίδη δηλαδή, την Φελιξένεια.

Το κεράλι του Αλεξανδρού από το φρεγανό της μάχης της Λεσβού που δράστηκε στην Πομπηία. Παστεύεται ότι έτσι αντιτίθεται από πρωτότυπο έργο του Καρυάδηρου Φιλίππου από τη Καλαύδα.

Οι σημείοι Χαροπές. Το γονατάρια από την Πλατύτη. Εδώ στους πάνω φυγεῖ το παραγόντα φαντό, και σκάει.

Μωσαίο από το Τέμενος (Ρώμη) αντίγραφο ενός μωσαϊκού από το τέλος της Εδλιούστακής περιόδου (μέσα 3ου π.Χ. αι.) που δείχνει ότι είχε φιλοτεχνήσει ο Σάνσος από την Πέργαμο. Είναι ενα δείγμα «κοινωνίκης φύσης». Οι πρώτες φύσεις ζωγραφίστηκαν στην Εδλιούστακή σπουδή.

Κεφάλη γυναικός από τοιχογραφία στη θέση των γυναικών στην Πιναρίδα.

Δεπτημένα από μια ταχύγραφη σε χώρο πουλάγμενό στη λατρεία του Μόρα, Ρόμη, περίπου 150 μ.Χ.. Σε τόσο προχωρημένη, εποχή, και για μια ζένη, θρησκευτική διεποντά ποσο εντονή, είναι η παρουσία των ελληνικών στοιχείων στη βασιλικότητα.

Ισογένεια στη Τάιοντς. (Λεπτομέρεια από το γεωγραφικό στο Magdalensberg. Σε μια απομακρυσμένη Ρωμαϊκή επαρχία το 3ο μ.Χ. αι. παρίστα και εδώ τη Ελληνική ζωγραφική και μιθόλογια.

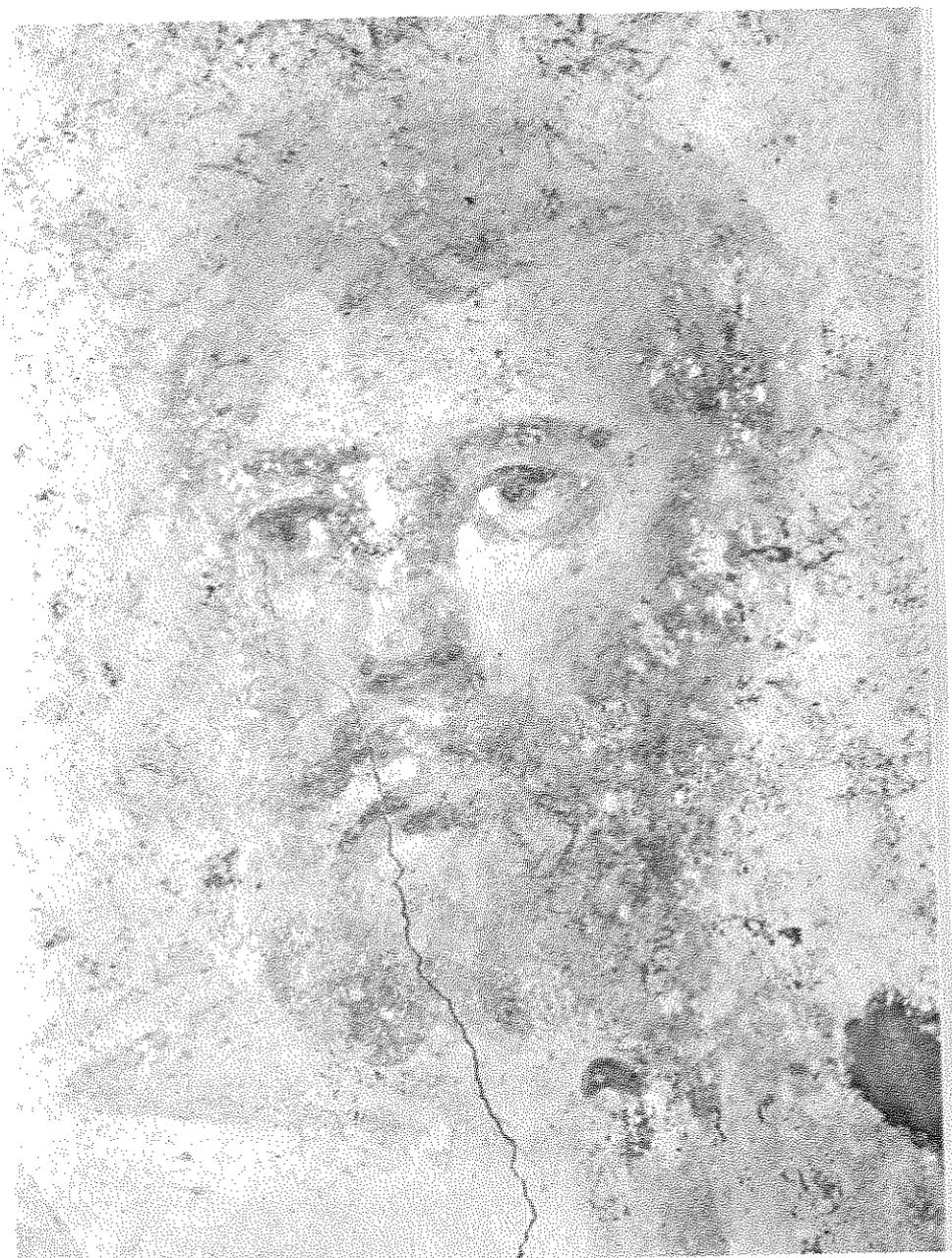

Από τη Πομπηία. Προσωπογραφία ενός αδεικτούχου με τη γυναίκα του. Η προσωπογραφία των θρησκευτών είδες
ζεύγη στην Θρησκευτική σπουδή και δάκτος στην Ρωμαϊκή.

Ελληνοαρχαικής πρωτοπορείας από το Φαγγούρι (Αγριππας). Μάζι με τα εξωτερικά χαρακτηριστικά απεικονίζεται και ο επωτέριος κόμψος του προτότοκου. Άπο τοπική έργα επυρεάρχονται φυστικές βιβλιοπλίνθινες επονεις.

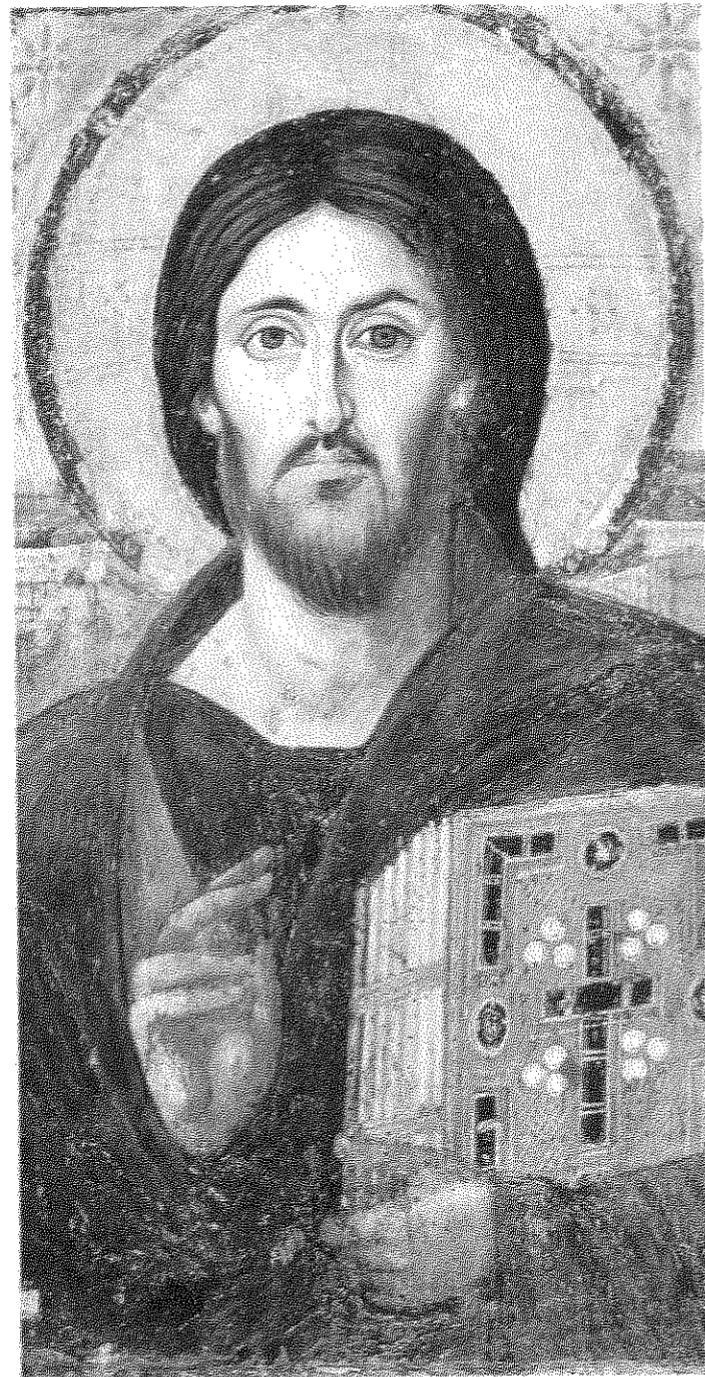

Κεφάλη ενός Αποστόλου από μια κατασκευή στη Ρωμή (περίοδος 200-230 μ.Χ.). Η επιφύλ ακόμα της κλασικής υπογραφής παρέδωσες είναι φανερή.

Μονή των Σερά. Ο Άγιος Πέτρος (Οικτοπέραξη) 2ο μισό 6ου-1ο μισό 7ου μ.Χ. αι.

Μονή του Σενά. Χριστός
Παντοκράτωρ. 16 μέτρο θου αι.

Μονή του Σενά. Ηλαγία
(Οστρούμενα) 20 μέτρο θου-16
μέτρο Του αι.

Páriz, Santa Maria Antiqua. H Ilavariz. Tocayipascha Bou-Tou p.X. cc.

Ρέας, κατασκευή της Πρίσιλλας: Γυναικα που προστίχεται.

Δούρα Ευρωπής - Σινάγενη. Σχημή από την Παλαιά Διαθήκη.

Δούρα Ευρωπής - Σινάγενη, τέλος του 3ου π.Χ. αι.

Δούρα Ευρωπής - Σιναγουρή, Σερνή από την Πλαταία Διαθήρα.

Pizaia, Santa Maria Maggiore. Ευαγγελισμός, πρώτο μισό του 5ου υ.Χ. αι.

Αγ. Δημήτριος θεοττάλαντος, τέλος του 7ου αι.
Λεπτομέρεια από τη γυνία του γείσου με ζωγραφιστή διακόσμηση, από τον πάτο του Φύλιππου.
Η Ζωγρός με τη συγχρόνευση των κυττάρων στον πάτο του Φύλιππου.